

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет

Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету

Серія: Педагогічні науки

Випуск 3

Бердянськ
2018

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Касперський Анатолій Володимирович – д.пед.н., професор (Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова);

Павленко Анатолій Іванович – д.пед.н., професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти).

*Друкується за рішенням вченої ради
Бердянського державного педагогічного університету.
Протокол № 5 від 27.12.2018 р.*

**Рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України
збірник включений до Переліку наукових фахових видань України
(категорія “Б”)**

(наказ МОН України №1412 від 18 грудня 2018 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ігор Богданов – доктор педагогічних наук, професор, ректор (Бердянськ), головний редактор; **Ольга Гуренко** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); **Ольга Грауман** – доктор педагогічних наук, професор (Хільдесхайм, Німеччина); **Лариса Зайцева** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); **Людмила Коваль** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); **Алла Крамаренко** – доктор педагогічних наук, професор (Бердянськ); **Ільзе Мікельсон** – доктор педагогічних наук, професор (м. Ліепая, Латвійська Республіка); **Вячеслав Осадчий** – доктор педагогічних наук, професор (Мелітополь); **Ігор Раку** – доктор педагогічних наук, професор (Кишинів, Молдова); **Алесандро Фігус** – доктор педагогічних наук, професор (Рим, Італія); **Ольга Попова** – кандидат педагогічних наук, доцент (Бердянськ); **Катерина Осадча** – кандидат педагогічних наук, доцент (Мелітополь).

Н-34 Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип.3. – Бердянськ : БДПУ, 2018. – 312 с.

Збірник “Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки” заснований з метою оприлюднення результатів педагогічних досліджень науковців. Публікації репрезентують нові підходи до різних аспектів педагогіки та методики.

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

© Бердянський державний педагогічний університет, 2018
© Автори статей, 2018

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Berdiansk State Pedagogical University

Scientific Papers of Berdiansk State Pedagogical University

Series: Pedagogical sciences

Issue 3

Berdiansk
2018

UDC 378.001.89(082)
LBC 74.480.46я5
N 34

ISSN 2412-9208
ICV 2017: 63.43
DOI 10.31494/2412-9208

REVIEWERS:

Kaspersky Anatoly – doctor of pedagogical sciences, professor, the head of the chair of technical physics and mathematics of the National M. Dragomanov Pedagogical University;

Pavlenko Anatoly – doctor of pedagogical sciences, professor (Zaporozhye regional institute of postgraduate pedagogical education).

*It is published according to the resolution of the Academic Council
of Berdiansk State Pedagogical University
(Record № 5 of 27.12.2018 p.)*

**According to the resolution of Attestational board of the Ministry
of education and science of Ukraine this edition was included to
the List of scientific professional editions of Ukraine (category B)**

(Resolution of the Ministry of education and science of Ukraine
№ 1412 of 18 December 2018)

EDITORIAL BOARD:

Ihor Bohdanov – doctor of pedagogical sciences, professor, rector (Berdiansk), editor in chief; **Olha Hurenko** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Olga Grauman** – doctor of pedagogical sciences, professor (Hildesheim, Germany); **Larysa Zaitseva** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Liudmyla Koval** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Alla Kramarenko** – doctor of pedagogical sciences, professor (Berdiansk); **Ilze Mikelsone** – doctor of pedagogical sciences, professor (Liepaja, Latvia Republic); **Viacheslav Osadchiy** – доктор педагогічних наук, професор (Melitopol); **Ihor Racu** – doctor of pedagogical sciences, professor (Kishinev, Moldova); **Alessandro Figus** – doctor of pedagogical sciences, professor (Rome, Italy); **Olha Popova** – candidate of pedagogical sciences, associate professor (Berdiansk); **Kateryna Osadcha** – candidate of pedagogical sciences, associate professor (Melitopol).

N-34 Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. – Issue 3. – Berdiansk : BSPU, 2018. – 312 p.

The collection of scientific papers of Berdyansk state pedagogical university (Series: Pedagogical sciences) contains results of pedagogical reseach of Ukrainian and foreign scientists. Publications represent new approaches to actual problems of teaching, education and methods.

UDC 378.001.89(082)
LBC 74.480.46я5

© Berdiansk State Pedagogical University, 2018
© Authors of the articles, 2018

ICV 2017: 63.43
DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-3

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Валько Наталія (Херсон). Досвід впровадження STEM-освіти у США та Канаді.....	9
Венцева Надія (Бердянськ). Поняття “система” як педагогічна категорія.....	21
Лавриш Юліана (Київ). Особливості інтеграції наукової та навчальної діяльності в університетах Канади.....	28
Лісіна Лариса (Бердянськ). Методичні особливості розробки і реалізації курсу “Основи інноваційного навчання фізики”.....	37
Онипченко Оксана (Харків). Відповідальне батьківство та репродуктивне здоров’я підлітків як складові статевого виховання	45
Орос Ільдико (Берегово, Закарпатська обл.). Система освіти дорослих Угорщини і Данії.....	56

СОЦІАЛЬНА РОБОТА. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Лаврушина Наталя (Харків). Діяльність Центральної комісії допомоги дітям у боротьбі з безпритульністю в Україні (1922-1932 рр.).....	66
Пліско Євген (Слов’янськ). Організація освітньо-виховного процесу неповнолітніх правопорушників у спеціалізованих установах протягом другої половини ХХ століття.....	75

ПОЧАТКОВА ОСВІТА

Коваль Людмила, Попова Ольга, Нестеренко Марина (Бердянськ). Дидактико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до моделювання сучасного уроку в початковій школі.....	85
Попова Ольга, Попова Лариса (Бердянськ). Формування в здобувачів початкової освіти орфографічної компетентності на уроках української мови.....	95
Чемоніна Лада (Бердянськ). Арт-педагогічні технології як засіб формування мовно-літературної компетентності учнів початкової школи.....	105

СЕРЕДНЯ ОСВІТА

Ніщенко Мар’яна (Золотоноша). Соціальні ролі як важливий засіб формування соціокультурної компетентності учнів 8 класу.....	117
Шинкаренко Вячеслав (Дніпро). Підходи та принципи патріотичного виховання старшокласників в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.....	127

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Вернигора Олена (Київ). Модель формування лінгвокраїнознавчої компетентності майбутнього вчителя-філолога у процесі фахової підготовки.....	134
Волошинов Сергій (Херсон). Організація практичної підготовки майбутніх фахівців морського та річкового транспорту.....	145

Гречанюк Світлана (Бердянськ). Використання міжпредметних зв'язків природничо-математичних дисциплін у викладанні фізики...	154
Гуренко Ольга (Бердянськ). Концептуальні засади застосування культурологічного підходу до професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.....	165
Дутчак Юрій, Квасниця Олег (Хмельницький). Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури як педагогічна проблема.....	173
Зозуляк-Случик Роксоляна (Івано-Франківськ). Діагностика рівнів формування професійно-етичної компетентності майбутніх соціальних працівників.....	183
Коновальська Людмила (Бердянськ). Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи у старшій школі.....	193
Крапчатова Ярослава, Головка Оксана (Київ). Підвищення ефективності навчання аудіювання та говоріння іноземними мовами студентів вищих навчальних закладів шляхом використання інтерактивних технологій.....	203
Лихошвед Наталія, Лесь Тетяна (Житомир). Вміння вчитись: сутність, зміст і структура в навчанні іноземної мови студентів немовних закладів вищої освіти.....	213
Марціхів Христина (Львів). Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі журналістики в університетах США та України.....	223
Маслій Олег (Одеса). Сучасні технології в професійній підготовці майбутніх офіцерів ракетно-артилерійського озброєння.....	234
Наливайко Тетяна (Канів). Модель формування професійних компетентностей майбутніх економістів у процесі професійної підготовки з використанням інноваційних технологій.....	243
Овчиннікова Любов (Суми). Принципи та функції формування в майбутніх учителів музики стилю управління мистецько-педагогічним колективом.....	256
Поночовна-Рисак Таїсія (Київ). Особистісно орієнтовані технології формування професійних якостей майбутніх фахівців....	265
Романчук Ольга (Львів). Особливості професійної підготовки майбутніх учителів спорту і фізичної культури в Австрії в повоєнний період.....	275
Самойленко Інна (Бердянськ). Сучасний погляд на проблему професійної підготовки спеціальних педагогічних фахівців до роботи з дітьми в умовах інклюзивного навчання.....	282
Степанюк Катерина (Бердянськ). Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи як проблема педагогічної науки.....	292
Чернуха Надія, Хоссейн Моїніджазані (Київ). Формування професійно значущих якостей сучасного фахівця: вектори успіху...	301

CONTENTS

GENERAL PEDAGOGICS AND HISTORY OF PEDAGOGICS

Valko Nataliya (Kherson). Experience of implementation of STEM-education in the USA and Canada.....	9
Ventseva Nadya (Berdiansk). The notion “system” as a pedagogical category.....	21
Lavrysh Yuliana (Kyiv). The peculiarities of integration of scientific and educational activity in universities of Canada	28
Lisina Larisa (Berdiansk). Methodical features of the development and implementation of the course “The basis of physics’ innovative teaching”	37
Onypchenko Oksana (Kharkiv). Responsible parenthood and reproductive health of adolescents as components of sexual education	45
Oros Ildiko (Berehove, Transcarpathian region). Adults educational system of the Hungary and Denmark.....	56

SOCIAL WORK. INCLUSIVE EDUCATION

Lavrushyna Natalia (Kharkiv). The activity of the central commission of help to children in the fight against the Homelessness in Ukraine (1922-1932).....	66
Plisko Yevhen (Slavyansk). Organization of educational and educational process of juvenile offenders in specialized institutions during the second half of the twentieth century.....	75

PRIMARY EDUCATION

Koval Liudmyla, Popova Olga, Nesterenko Maryna (Berdiansk). The didactic and methodological principles of future teachers’ preparation to the modeling of modern lesson at primary school.....	85
Popova Olga, Popova Larysa (Berdiansk). The forming at getter of primary education the orthographic competence at Ukrainian language lessons	95
Chemonina Lada (Berdiansk). Artpedagogical technologies as a means of forming of language and literacy competence at primary school pupils	105

SECONDARY EDUCATION

Nischenko Mariana (Zolotonosha). Social roles as an important tool of forming of sociocultural competence of the 8th form pupils	117
Shynkarenko Vyacheslav (Dnipro). Approaches and principles of patriotic education of senior pupils in the educational process of general education institutions.....	127

PROFESSIONAL EDUCATION

Vernygora Olena (Kyiv). The model of formation the linguistic and country competence of future teachers-philologists in the process of professional training.....	134
Voloshinov Serhiy (Kherson). Organization of practical training of	

future specialists of marine and inland water transport.....	145
Hrechaniuk Svetlana (Berdiansk). The use of interdisciplinary connections of natural and mathematical disciplines in the physics teaching.....	154
Hurenko Olha (Berdiansk). Conceptual principles of culturological approach application to professional training of prospective social pedagogues.....	165
Dutchak Yuriy, Kvasnytsia Oleg (Khmelnysky). The quality assurance of professional training of future Master of secondary education in physical culture as a pedagogical problem.....	173
Zozulyak-Sluchykh Roksolyana (Ivano-Frankivsk). The diagnostics of the levels of formation of future social workers' professional and ethical competence	183
Konovalska Liudmyla (Berdiansk). Some aspects of professional training of future physical training teachers to physical and wellness work at senior school.....	193
Krapchatova Yaroslava, Golovko Oksana (Kyiv). Improving the efficiency of teaching of higher educational establishments students to listening and speaking on foreign languages by means of interactive technologies.....	203
Likhoshved Natalia, Les' Tetiana (Zhytomyr). The ability to learn: essence, content and structure in foreign language teaching of higher non-language educational institutions students.....	213
Martsikhiv Khrystyna (Lviv). Comparative and pedagogical analysis of the professional training of bachelor of humanitarian sciences in American and Ukrainian universities.....	223
Maslil Oleg (Odesa). Modern technologies in vocational training of future officers of rocket-artillery armament.....	234
Nalyvaiko Tetiana (Kaniv). The model of forming of professional competencies at future economists in the process of professional training through the use of innovative technologies.....	243
Ovchinnikova Lubov (Sumy). Principles and functions of forming at future music teachers the management style by artistic and pedagogical group.....	256
Ponochovna-Rysak Taisiia (Kyiv). Personality oriented technologies forming of future specialists' professional qualities.....	265
Romanchuk Olha (Lviv). Peculiarities of professional training of future sports and physical training teachers in Austria during post war period	275
Samoilenko Inna (Berdiansk). Contemporary overview on the problem of pedagogical specialists' professional training to work with children in context of inclusive education.....	282
Stepaniuk Katerina (Berdiansk). The forming of research abilities of future primary school teachers as a problem of pedagogical science	292
Chernukha Nadezhda, Hossein Moinidgazani (Kyiv). Forming of modern specialist's professionally significant qualities: vectors of success.....	301

УДК 374.7

DOI DOI 10.31494/2412-9208-2018-1-3-56-65

Adults educational system of the Hungary and Denmark

Система освіти дорослих Угорщини і Данії

Oros Ildiko,

doctor of philosophy, rector

<https://orcid.org/0000-0001-7300-9362>

ildiko@kmf.uz.ua

Орос Ільдико,

доктор філософії, ректор

Ferenc Rakocchi II

Transcarpathian Hungarian Institute

✉ 6 Koshuta Square, Berehove,

Transcarpathian region, 90202

Закарпатський угорський

інститут імені Ференца Ракоці II

✉ площа Кошута, 6, Берегово,

Закарпатська обл., 90202

Original manuscript received September 17, 2018

Revised manuscript accepted November 02, 2018

ABSTRACT

The purpose of the work is to characterize the organization of adult education in Hungary and Denmark.

It has been found that in Hungary adult education is being conducted to ensure literacy in accordance with market requirements and economic development of the country. The Hungarian Association for Adult Learning has been set up in Hungary, which plays an important role in professional supervision and job satisfaction, as well as in the development of vocational training legislation. The country is characterized by decentralization of education management of unoccupied citizens. On the basis of the concept: the state system of vocational training, retraining and retraining of the unemployed population; the concept of adult education in the EU countries programs for the adult population. Higher education in Hungary is represented by more than 20 educational institutions: universities and institutes (colleges).

Denmark's adult education system is an extensive network of private, community, municipal and state organizations and institutions offering a wide range of informal and formal, professional and non-professional education programs that are governed by relevant legislation. The Danish adult education task is to support world trends that promote the nation's prosperity: the development of innovative processes and the improvement of the quality of education; increasing the flexibility and responsibility of schools to adult students. The adult education in Denmark, funded by the state, can be divided into three components: liberal (Free) adult education (popular higher schools, home economics schools, evening schools, day schools); general education of adults (adult education centers, language centers, evening high schools of secondary education); professionally oriented education and adult education (labor training center, production schools, vocational schools, social and medical schools, etc.). A system of grants (scholarships) was created to support gifted students. Some universities and other institutions of higher education provide their own scholarships. Much attention in the country is paid to the education of adults, which is carried out in the form of general secondary schools courses, vocational training courses. The state's care of providing all kinds of services in the education system of the adult population contributes to Denmark's high achievements in economic development. Higher education

establishments of this country give an opportunity to get not only education but also knowledge that will be useful not only for the graduate but also for the whole country.

Key words: *adult education, Hungary, Denmark, Association of adult education enterprises, non-formal education, formal education, vocational education, non-vocational education.*

Вступ. Освіта дорослих – це природний спосіб задовольнити потреби в підвищенні рівня кваліфікації або й навіть зміні професії. Важливість освіти дорослих підкреслюється у виробленні політичних рішень, наприклад, у європейській стратегії економічного розвитку, що прийнята у 2010 році на 10 років Європа – 2020 (European Commission) (Килпи-Йаконен, Воно де Вільєна, Шюрер, Блоссфельд, 2016: 147-148].

Актуальність з'ясування питання освіти дорослих у розвинених країнах світу зумовлена тим, що аналіз цього питання необхідний для висвітлення наступності між теорією освіти дорослих і практикою, щоб виявити тенденції, уникнути недоліків у плануванні майбутнього (Тесля, 2016: 56).

Метою роботи є схарактеризувати організацію освіти дорослих в Угорщині та Данії.

Методи та методики дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі методи та методики дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури), що дає змогу обґрунтувати вихідні положення дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчаються українські й зарубіжні джерела із застосуванням синтезу, аналізу, систематизації та узагальнення; метод порівняльно-історичного аналізу, який дозволив виявити тенденції розвитку освіти дорослих у досліджуваних країнах.

Результати та дискусії. Основу системи освіти дорослих Угорщини, за ствердженням Л. Лук'янової, було закладено після другої світової війни за ініціативи уряду, завданням якої було забезпечення грамотності відповідно до вимог ринку, розвитку економіки країни. Особливістю підготовки дорослого населення Угорщини є те, що близько 25% кваліфікацій (понад 1000) можуть здобувати на основі шкільної підготовки (домінують загальноосвітні предмети), але більшість професій можуть бути отримані на підготовчих курсах позашкільної системи (освіта дорослих поза межами шкільної освіти охоплює знання спеціального характеру, професійні знання) (Лук'янова, 2017: 92, 95).

Угорський учений Ш. Борш так характеризує позашкільну освіту дорослих: а) коло знань, що викладаються, визначається з урахуванням бажань та інтересів тих, кого навчають; наявні конкретні, структуровані навчальні програми і план; б) домінуючими дидактичними формами є лекції, бесіди і дискусія; в) найбільш характерним методом передачі знань є наочна вербальність; г) обробка знань відбувається в колективній формі; д) контроль засвоєння знань опосередкований, еventуальний (спорадичний) чи взагалі відсутній (Цит по Сисоева, Кристопчук, 2012: 199).

Освіта дорослих знаходиться в юрисдикції Міністра освіти і національної ради освіти дорослих. В Угорщині видано Закон “Про освіту дорослих Угорщини” (2001 р.; 2013 р.), який регулює надання відповідних освітніх послуг, за умови неврегулювання питань цим законом, що стосуються освіти дорослих, керуються Законом “Про суспільну освіту” (1993 р.), Законом “Про працевлаштування” (1991 р.), Законом “Про професійну освіту” (2011 р.), Законом “Про вищу освіту” (2011 р.) з поправками 2017 р., Законом “Про підтримку і розвиток професійної підготовки”.

Закон “Про освіту дорослих” врегульовує такі питання: порядок і вимоги до продовження освіти дорослих; процедурні правила для реєстрації, управління, контролю та ліцензування закладів, що забезпечують сферу освіти дорослих; систему відстеження професійного зростання; навчання, спрямоване на набуття цифрової грамотності; правила нормативної підтримки освіти дорослих; тривалість, управління, реєстрацію, оплату освітніх послуг; освітні програми і консалтингову діяльність експертів у галузі навчання дорослих; система забезпечення якості освіти дорослих; джерела фінансування освіти дорослих (Лук'янова, 2017: 91, 92).

В Угорщині створено Асоціацію підприємств підготовки дорослих, яка відіграє важливу роль у професійному нагляді та гарантії виконання вимог, а також у розвитку законодавства професійної підготовки (Лук'янова, 2017: 95). Для країни характерна децентралізація управління освітою незайнятих громадян.

На основі концепції державної системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації незайнятого населення; концепції освіти дорослих у країнах ЄС здійснюються програми для дорослого населення; на основі шкільної підготовки (в громадських освітніх інституціях – у закладах вищої освіти, у середніх школах, профшколах, вечірніх чи-то заочних школах); на основі курсів позашкільної системи – в університетах та регіональних центрах розвитку людських ресурсів (програми профпідготовки, інформаційні та центри тестування); на робочому місці (внутрішня підготовка – на робочому місці та зовнішня підготовка – на ринку підготовки) (Лук'янова, 2017: 94).

У 2016 році в Угорщині було створено 138,6 тисяч робочих місць. При цьому 89,8 тисяч робочих місць на початок 2017 року залишилися вакантними. На сьогодні існує зростання нестачі різних фахівців, тому держава зробила можливим для кожного громадянина Угорщини отримати як першу, так і другу професію на безоплатній та платній основі.

Багато молодих угорців після закінчення закладу вищої освіти, особливо в північних і східних регіонах, не змогли працевлаштуватися. З внесенням змін до закону про професійну освіту у 2015 році уряд зробив можливим для всіх угорських громадян отримати першу і другу професію платно або безкоштовно.

Безкоштовне навчання проводиться в Будапешті, Кечкемете, Печ, Кунсентміклош. В інших адміністративних центрах наявне лише платне

навчання. Безкоштовне навчання проводиться при підготовці таких робітничих спеціальностей: електрик, слюсар холодильних установок і кондиціонерів, столяр. Термін навчання на денному відділенні – до 2 років. Основна вимога для прийняття на курс – закінчена середня освіта. На безкоштовне навчання можуть претендувати громадяни країни від 16 до 65 років (Получение второй профессии в Венгрии, 2018: 1-2).

Платне навчання проводиться практично в кожному адміністративному центрі країни (див табл. 1)

Таблиця 1

Оплата за навчання дорослого населення Угорщини

Назва кваліфікації	Вимоги до абітурієнта	Термін навчання (міс., рік, години)	Вартість навчання	Вартість семестрових екзаменів	Вартість випускних іспитів
Водій вантажного автотранспорту	---	2 місяці	39 000 форинтів	4 000 форинтів за навчальні матеріали	---
Слюсар шиномонтажних робіт	---	6 місяців	158 000 форинтів	---	---
Зварювальник	---	4 місяці	240 000 форинтів	---	67 000 форинтів
Кухар	---	1 рік (У денний і вечірній час)	252 000 форинтів	---	59 форинтів
Технік з безпеки праці	Освітній рівень бакалавр	12 місяців	160 000 форинтів	---	50 000 форинтів
Оператор інформаційних систем	Бакалавр	80 годин	499 000 форинтів	---	---
Зубний технік	Бакалавр	16 місяців	575 000 форинтів	85 000 форинтів	---
Психолог по догляду за дітьми	---	6 місяців (у вечірній час)	138 000 форинтів	6 000 форинтів	14 000 форинтів
Фінансовий фахівець з управління податками і зборами	Бакалавр	12 місяців (вечірній час)	162 000 форинтів	59 000 форинтів	45 000 форинтів

Таблиця складена на основі джерела: (Получение второй профессии в Венгрии, 2018: 1-2).

Вважається, що ціни для навчання дорослих в Угорщині – одні із найдоступніших у світі. Фінансування освіти дорослого населення здійснюють центральний уряд, фонди Європейського Союзу, роботодавці, фонд робочого ринку. Для підтримки безробітних, інвалідів, які беруть участь у підготовці, уряд виділяє також кошти; є і спеціальні стипендії, які одержують дорослі студенти, які здійснюють підготовку для виконання завдань підвищеної складності (Лук'янова, 2017: 92-93).

Вища освіта в Угорщині представлена більш, ніж 20 навчальними закладами: університетами та інститутами (коледжами). Навчання здійснюється угорською, англійською, німецькою та французькою мовами. Студенти можуть отримати ступінь бакалавра, магістра, доктора філософії. Бакалаврат триває 3-4 роки, магістратура – 1 або 2 роки. Своє навчання в університетах може продовжити й доросле населення країни або здійснити підготовку до роботи з дорослими учнями (Навчальні програми провідних ВНЗ Угорщини, 2018). Зокрема, в Печському університеті пропонується бакалаврська трирічна програма англійською мовою “Управління персоналом”. Навчання поділено на 6 семестрів; тижневе навантаження складається з 18 семінарських і 18 лекційних занять. Програма становить 180 кредитів ECTS. Ця програма має спеціалізацію “Андрогогіка”. Структура програми наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Структура програми “Управління персоналом”, спеціалізація “Андрогогіка”

Програма навчання за спеціалізацією “Андрогогіка”	
Модуль	Теми
Культурологія та дослідження ЄС	Історія культури; філософські та етичні питання; інтеграція в ЄС; спільний ринок з ЄС
Психологія	Психологічні аспекти переконання та впливу; робота; управління та організаційна психологія
Комунікації	Теоретичні та практичні методи особистісного переконання у сфері засобів масової інформації; онлайн та офлайн комунікації; інформаційні технології
Навчання та розвиток людських ресурсів	Основи педагогічних методів навчання дорослих, що використовується в дистанційному навчанні; тренінги та коучинг
Соціологія	Методологічні навички для проведення наукових та маркетингових досліджень
Економіка	Основи економіки та фінансів; маркетингові дослідження; економічне управління неприбутковими організаціями, основи менеджменту

Управління персоналом	Рекрутинг та відбір кандидатів; бенчмаркінг; кар'єрне планування; профорієнтації; методи управління персоналом; HR та IT контролінг
Англійська мова	Модель дистанційного навчання; підготовчий курс до отримання міжнародного мовного сертифікату

Джерело: (Навчальні програми провідних ВНЗ Угорщини, 2018)

Навчаючись за цією програмою, студенти одержують спеціалізовані знання з фаху. Так, опановуючи модуль “Навчання та розвиток людських ресурсів”, майбутні вчителі дорослих оволодівають основами педагогічних методів навчання дорослих, що використовуються в дистанційному навчанні. У процесі вивчення модуля “Управління персоналом” студенти оволодівають методами управління персоналом, що також знадобиться їм у майбутній педагогічній діяльності з дорослими учнями. Вивчаючи англійську мову, студенти здобувають можливість поглибити свої знання і підготуватися до отримання міжнародного мовного сертифікату. Знання інших модулів також необхідні для майбутньої професії студентів які набувають спеціалізацію “Андрагогіка”. Як зазначають С. Сисоєва і Т. Кристопчук, майбутні вчителі дорослих у період навчання в університеті працюють “у маленьких семінарських групах, де розбирають різні ситуації, проводять ділові ігри, моделюють і вирішують проблеми, пишуть ділові звіти тощо, тобто на практиці застосовують одержані теоретичні знання” (Сисоєва, Кристопчук, 2012: 147).

Отже, в Угорщині здійснюється освіта дорослого населення з метою забезпечення грамотності відповідно до вимог ринку та розвитку економіки країни.

Система освіти дорослих *Данії* становить розгалужену мережу приватних, громадських, муніципальних і державних організацій і закладів, що пропонують широкий спектр програм неформальної та формальної, професійної і непрофесійної освіти, які регулюються відповідним законодавством (Богачова, 2018: 3). Завдання в галузі освіти дорослих у Данії полягає в тому, щоб підтримувати такі тенденції у світі, які сприяють процвітанню нації: розвиток інноваційних процесів і підвищення якості навчання; гнучкість і відповідальність шкіл перед дорослими учнями (Процай, 2014: 41, 44).

Як формальна, так і неформальна освіта дорослих базується на різних законах, основні положення яких коротко сформульовані Л. Лук'яновою. Зокрема, закон про освіту робітників (1985 р.), мета якого полягала в наданні можливості малоосвіченим робітникам розвинути кваліфікації відповідно до технологічного прогресу; закон про освіту дорослих іммігрантів (1986 р.), який зобов'язував місцеві органи влади створювати умови для освіти іммігрантам з 18 років, в першу чергу – набуття знань з данської мови; закон про відкриту освіту (1989 р.), який пропонує професійну освіту на різних рівнях; закон про надання фінансової підтримки (1990 р.), що регулює надання однакових

можливостей отримання фінансової підтримки від місцевої влади (третина витрат оплачується учасниками, а решта – місцевою владою). Створення законів “Про виробничі школи” (1990 р.) та “Про народні денні вищі школи” (1990 р.) спрямоване на подолання безробіття. Були розроблені урядом і закони для матеріальної підтримки та заохочення дорослих до навчання: закон “Про допомогу для освіти дорослих” (1989 р.); закон “Про оплачувану відпустку державним і приватним службовцям для освіти” (1992 р.) для забезпечення оплачуваної відпустки з метою професійного навчання в робочий час (Лук’янова, 2017: 74-75).

Законодавство визначає розподіл відповідальності за заклади всіх рівнів (навчальні асоціації, вечірні та народні школи, коледжі, заочні відділення університетів) неформальної освіти між місцевими органами, графствами та центральним урядом. Данія має понад півтори сотні післясередніх закладів освіти неуніверситетського рівня (Процай, 2014: 42). Система додаткової освіти в Данії платна. Освіту дорослих у Данії, фінансовану державою, умовно можна поділити на 3 складові: ліберальна (Вільна) освіта дорослих (народні вищі школи, школи домашньої економіки, вечірні школи, денні народні школи); загальна освіта дорослих (центри освіти дорослих, мовні центри, вечірні школи вищого рівня середньої освіти); професійно орієнтована освіта і підготовка дорослих (центр з підготовки робочої сили, виробничі школи, професійні школи, соціальні і медичні школи та ін.).

Для підтримки обдарованих учнів створена система грантів (стипендій). Деякі університети та інші заклади вищої освіти надають свої власні стипендії (Процай, 2014: 45).

Значна увага в країні приділяється освіті дорослих, що здійснюється у формі загальноосвітніх курсів народних середніх шкіл, курсів професійного навчання (Логвиненко, 2014: 88).

Добре відомі в усьому світі спеціальні навчальні заклади – данські вищі народні школи, доступні для всіх громадян країни віком від 18 років (у деяких – від 16 років). Відмінною особливістю данських вищих народних шкіл є те, що учні, так само як і вчителі та директор навчального закладу, мешкають при школах. Курс навчання триває до 40 тижнів і не передбачає по закінченні проведення іспитів чи видачу атестатів. Такі народні школи почали створювати в середині XIX ст. у сільських районах, в основному для молодих фермерів. Однак у XX ст. безліч таких шкіл були відкриті в містах.

Завдяки данським народним школам та різним післясереднім закладам освіти (педагогічні коледжі, технічні чи інженерні школи, школи агрономії, комерції, менеджменту) молодь Данії виходить на ринок праці з професією, а не з довідкою, як зазначає Л. Процай, про закінчення “кількості класів” (Процай, 2014: 42).

Більша частина фінансування установ приватної освіти – державні бюджетні асигнування (приватні заклади вищої освіти в Данії заборонені).

Слід зазначити, що післяшкільна освіта Данії поділяється на вищу (академічна і неакадемічна) та продовжену. До академічного типу належать університети. Університетський сектор включає 5 класичних і 9 спеціалізованих університетів, а також 6 академій музики. До неакадемічного типу належать: вищі інститути (університетські програми в галузі професійної діяльності – архітектура, музика, економіка, інженерія тощо); неакадемічні заклади вищої освіти (підготовка за спеціальностями, що не відносяться до розгляду академічних – журналістика, педагогіка, соціологія).

Неакадемічна освіта (сектор коледжів) складається з понад 130 спеціалізованих закладів із тривалістю навчання 2-4 роки.

Викладачі закладів університетського рівня ведуть активну наукову роботу, беруть участь в обмінах і міжнародних проектах (Процай, 2014: 43).

Слід відмітити наукову співпрацю з університетами Німеччини і Великою Британією, завдяки чому науковці Данії створюють надвисокі технології і мають визнані в світі досягнення (Процай, 2014: 46).

Університети Данії фінансуються декількома каналами, зокрема за рахунок отримання грантів на поточні потреби. Існує національна система дослідницьких грантів, на яку університети можуть подавати заявки. Дослідження можуть фінансуватись через державно-громадсько-приватне партнерство. Є можливість отримати зовнішнє фінансування від Європейського Союзу, представників влади або бізнесу.

Для іноземних студентів є широкий спектр навчальних програм, викладання яких ведеться англійською мовою. Якість навчання у вищій освіті висока, що досягається добре продуманою методикою навчального процесу (Логвиненко, 2014: 88).

Висновки. З'ясовано, що в Угорщині здійснюється освіта дорослого населення з метою забезпечення грамотності відповідно до вимог ринку та розвитку економіки країни.

Піклування держави про надання всіляких послуг у системі освіти дорослого населення сприяє високим досягненням Данії в розвитку економіки. Ми погоджуємось із думкою дослідниці Л. Процай про те, що заклади вищої освіти цієї країни дають можливість отримати не просто освіту, а знання, які стануть у нагоді не лише випускнику, а і всій країні.

Література

1. Богачова В. Є. Ліберальна система освіти дорослих у Данії <http://intkonf.org/bogachova-v-e-liberalna-sistema-osviti-doroslih-u-daniyi/>

2. Килпи-Яконен Э., Воно де Вильена Д., Шюрег С., Блоссфельд Х-П. Образование взрослых в контексте жизненного пути: международное сравнение // Журнал социологии и социальной антропологии 2016. Том XIX. No 5 (88) http://journal.su/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonon%20et%20al_2016_5.pdf

3. Логвиненко, Т. О. Вища освіта Данії, Норвегії, Швеції у сучасному європейському вимірі [Текст] / Т. О. Логвиненко. – Ужгород: Говерла // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2014. – Вип. 30. – С. 86–89.

4. Лук'янова Л. Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід / Лариса Лук'янова; Українська Асоціація освіти дорослих. – Київ: ТОВ "ДКС-

Центр”, 2017. –147с

5.Навчальні програми провідних ВНЗ Угорщини
<https://www.knteu.kiev.ua/file/MzE3OQ==/80018ead2d3ab8f281fb7531a219b1cf.PDF>

6.Получение второй профессии в Венгрии
<http://myhungary.net/country/1163-poluchenie-vtoroy-professii-v-vengrii.html>

7.Процай Л. П. Данія. Система освіти Данії / Л. П. Процай // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 8. – С. 39-48.

8.Сисоева С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навчальний посібник / С.О. Сисоева, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне : Овід, 2012. – 352 с.

9.Тесля Р.В.Освіта дорослих Франції: історія, досвід, перспективи впровадження в українську систему освіти // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(25), 2016 –С. 56-58.

References

1.Bohachova V. YE. *Liberalna sistema osvity doroslykh u Daniyi* [Liberal Adult Education System in Denmark] <http://intkonf.org/bogachova-v-e-liberalna-sistema-osviti-doroslih-u-daniyi/>[in Ukrainian].

2.Kyry-Yakonon É., Vono de Vylena D., Shyurer S., Blossfeld KH-P. (2016) *Obrazovanye vzroslykh v kontekste zhyznennoho puty: mezhdunarodnoe sravnenye* [Education of adults in the context of life's journey: an international comparison], Zhurnal sotsyolohyy y sotsyalnoy antropolohyy. Tom XIX. No 5 (88) http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2016_5/Kilpi-Jakonon%20et%20al_2016_5.pdf [in Russian]

3.Lohvynenko, T. O. (2014) *Vyshcha osvita Daniyi, Norvehiyi, Shvetsiyi u suchasnomu yevropeyskomu vymiri* [Higher education in Denmark, Norway, Sweden in the modern European dimension] / T. O. Lohvynenko. Uzhhorod: Hoverla, Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho universytetu : Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota / hol. red. I.V. Kozubovska. Uzhhorod: Hoverla,. Vyp. 30. 86–89 [in Ukrainian].

4.Lukyanova L. (2017) *Zakonodavche zabezpechennya osvity doroslykh: zarubizhnyy dosvid* [Legislative provision of adult education: foreign experience]/ Larysa Lukyanova; Ukrayinska Asotsiatsiya osvity doroslykh. Kyviv: TOV «DKS-Tsentr»,147. [in Ukrainian].

5.Navchalni prohramy providnykh VNZ Uhorshchyny [Educational programs of the leading universities of Hungary]<https://www.knteu.kiev.ua/file/MzE3OQ==/80018ead2d3ab8f281fb7531a219b1cf.PDF>[in Ukrainian].

6.Polucheny vtoroy professyy v Venhryi [Getting a second profession in Hungary]<http://myhungary.net/country/1163-poluchenie-vtoroy-professii-v-vengrii.html>[in Russian]

7.Protsay L. P. (2014) *Daniya. Sistema osvity Daniyi* [Denmark. System of education of Denmark] / L. P. Protsay, Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi. № 8. 39-48 [in Ukrainian].

8.Sysoyeva S.O., Krystopchuk T.YE. (2012) *Osvitni systemy krayin Yevropeyskoho Soyuzu: zahalna kharakterystyka : navchalnyy posibnyk* [Educational systems of the countries of the European Union: general characteristics]/ S.O. Sysoyeva, T.YE. Krystopchuk; Kyviv-skyi universytet imeni Borysa Hrinchenka. Rivne : Ovid, 352 [in Ukrainian].

9.Teslya R.V. (2016) *Osvita doroslykh Frantsiyi: istoriya, dosvid, perspektyvy vprovadzhennya v ukrayinsku systemu osvity* [Education of adults of France: history, experience, prospects of introduction into the Ukrainian education system], Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(25), 56-58 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Метою роботи є схарактеризувати організацію освіти дорослих у Угорщині і Данії. З'ясовано, що в Угорщині здійснюється освіта дорослого населення з метою забезпечення грамотності відповідно до вимог ринку та розвитку економіки країни. В Угорщині створено Асоціацію підприємств підготовки дорослих, яка відіграє важливу роль у професійному нагляді та гарантії виконання вимог, а також у розвитку законодавства професійної підготовки. Для країни характерна децентралізація управління освітою незайнятих громадян. На основі концепції: державної системи професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації незайнятого населення; концепції освіти дорослих у країнах ЄС здійснюються програми для дорослого населення. Вища освіта в Угорщині представлена більш, ніж 20 навчальними закладами: університетами та інститутами (коледжами).

Система освіти дорослих Данії становить розгалужену мережу приватних, громадських, муніципальних і державних організацій і закладів, що пропонують широкий спектр програм неформальної і формальної, професійної і непрофесійної освіти, які регулюються відповідним законодавством. Завдання в галузі освіти дорослих у Данії полягає в тому, щоб підтримувати такі тенденції у світі, які сприяють процвітанню нації: розвиток інноваційних процесів і підвищення якості навчання; підвищення гнучкості і відповідальності шкіл перед дорослими учнями. Освіту дорослих у Данії, фінансовану державою, умовно можна поділити на 3 складові: ліберальна (Вільна) освіта дорослих (народні вищі школи, школи домашньої економіки, вечірні школи, денні народні школи); загальна освіта дорослих (центри освіти дорослих, мовні центри, вечірні школи вищого рівня середньої освіти); професійно орієнтована освіта і підготовка дорослих (центр з підготовки робочої сили, виробничі школи, професійні школи, соціальні і медичні школи та ін.). Для підтримки обдарованих учнів створена система грантів (стипендій). Деякі університети та інші заклади вищої освіти надають свої власні стипендії. Значна увага в країні приділяється освіті дорослих, що здійснюється у формі загальноосвітніх курсів народних середніх шкіл, курсів професійного навчання. Піклування держави про надання всіляких послуг у системі освіти дорослого населення сприяє високим досягненням Данії у розвитку економіки. Заклади вищої освіти цієї країни дають можливість отримати не просто освіту, а знання, які стануть у нагоді не лише випускнику, а і всій країні.

Ключові слова: освіта дорослих, Угорщина, Данія, Асоціація підприємств підготовки дорослих, неформальна освіта, формальна освіта, професійна освіта, непрофесійна освіта.